

IK GELOOF

leerboek voor christenen

*God is mens geworden,
om de mensen bij God terug te brengen.*

Frits Heijting

IK GELOOF

leerboek voor christenen

omslag: Arend Heijting

met dank aan Ludwig Tiller voor het onuitputtelijke geduld,
waarmee hij deze teksten heeft ingevoerd

vrij te downloaden van de website www.gelovenbeleven.nl
of in boekvorm te bestellen bij de boekhandel

op deze site zijn tevens te vinden:

- *al mijn verlangen*, 200 meezingliederen
- *nieuw leven*, persoonlijke gebeden
- *Christus in mij*, het mysterie van ons geloof
- *de ogen van de ziel*, teksten van heiligen
- *psalmen en gebeden* voor het ochtend- en avondgebed
- *Ik geloof*, leerboek voor christenen
- *God en de mensen*, Bijbelse catechese voor 12 - 15
- *tot de hemel verheven*
 - jaar A: gedachten bij het zondagsevangelie
 - jaar B: gedachten bij het zondagsevangelie
 - jaar C: gedachten bij het zondagsevangelie

Amsterdam
Brave New Books
2023

inleiding

Dit boek behandelt de vele kritische vragen die bij het christelijk geloof worden gesteld. Het is geschreven voor zoekende mensen, die gemakkelijk verdwalen in het verwarrende aanbod op de 'relimarkt'; en voor kerkgangers, die zich willen bezinnen op de inhoud van hun geloof, waarvan de kennis vaak diep is weggezakt.

Uitgangspunt van dit leerboek is de Bijbel, met daarop aansluitend de leer van de kerk waarin het christelijk geloof is vastgelegd. Hierbij moet worden bedacht dat in deze leer veel minder is vastgelegd dan men denkt. (Zie deel IV hst. 3.). De onderdelen van dit geloof worden in systematische volgorde besproken, te beginnen bij de schepping en afgesloten met het laatste oordeel.

Appendix I geeft een beknopte geschiedenis van de eerste mensen tot de wederkomst van Christus, gevolgd door appendix II: een kleine concordantie van Bijbelse begrippen.

Het loont de moeite de bijbelcitaten op te zoeken en de gehele passage te lezen. De psalmteksten komen uit de bundel *gebeden en psalmen*; en de citaten van kerkleraren uit de bundel *honderd heiligen*. Achterin staan een notenapparaat en afkortingen van bijbelboeken.

Omdat Jezus niet alleen de Zoon van God is, maar ook mens met de mensen, worden de persoonlijke voornaamwoorden hij en hem, als het over Jezus gaat, met kleine letters geschreven. Ik hoop dat de lezers gaan beseffen dat de goede God niet hoog en ver is; maar zich doet kennen door allen die Hem ijverig zoeken.

Frits Heijting

Lent, november 2023

INHOUDSOPGAVE

DEEL I IN HET BEGIN

HOOFDSTUK 1 DE SCHEPPING	blz. 10
1 Adam en Eva	
2 Kaïn en Abel	
3 de verstoorde schepping	
4 engelen	
HOOFDSTUK 2 LEVEN ZONDER GOD	14
1 openbaring	
2 het land van de belofte	
HOOFDSTUK 3 GODS OORDEEL	16
1 Noach	
2 het laatste oordeel	
HOOFDSTUK 4 GODS BELOFTE	18
1 de belofte aan Adam en Eva	
2 de belofte aan Noach	
3 de belofte aan Abraham, Isaäk en Jakob	
4 de belofte aan David	
HOOFDSTUK 5 GODS PLAN	20
1 de Joodse wet	
2 Israël	
HOOFDSTUK 6 GODS GEBODEN	22
1 eerste gebod	
2 tweede gebod	
3 derde gebod	
4 vierde gebod	
5 vijfde gebod	
6 zesde gebod	
7 zevende gebod	
8 achtste gebod	
9 negende gebod	
10 tiende gebod	
HOOFDSTUK 7 GODS VOLK	27
1 Abraham en Sara	
2 David	
3 de profeten	
4 overzicht van de geschiedenis	

DEEL II EEN NIEUW BEGIN

HOOFDSTUK 1	DE LAATSTE DER PROFETEN	blz. 33
1	wegbereider	
2	de grootste profeet	
HOOFDSTUK 2	MÉÉR DAN EEN PROFEET	34
1	levend brood	
2	scheiding van geesten	
HOOFDSTUK 3	MENSENZOON EN ZOON VAN GOD	39
1	wie is hij?	
2	God en mens	
HOOFDSTUK 4	DE MESSIAS	41
1	Zoon van David	
2	Immanuël	
HOOFDSTUK 5	DE MOEDER VAN GOD	43
1	verering	
2	menswording	
HOOFDSTUK 6	DE GELOVIGEN	44
1	heiligen	
2	geloofsbeleving	
HOOFDSTUK 7	DE WONDERTEKENEN	46
1	strijdvraag	
2	het scheppingsverhaal	
3	de wonderverhalen	
HOOFDSTUK 8	DE VIJANDEN	51
1	Satan	
2	Arianers	
3	Farizeeën en Sadduceeën	
4	Judas	
5	het heidendom	
HOOFDSTUK 9	HET KRUIS	55
1	de kruisweg	
2	het kruisteken	
HOOFDSTUK 10	DE VERLOSSING	58
1	de zonde	
2	de genade	
HOOFDSTUK 11	DE NIEUWE ADAM	60
1	de liefde van God	
2	de eersteling	

HOOFDSTUK 12	HET NIEUWE VOLK VAN GOD	blz. 62
1	de geschiedenis	
2	wetten en regels	
3	één heilig volk	
HOOFDSTUK 13	DE NIEUWE HEIDENEN	65
1	eigenliefde	
2	de stad van de mens	
3	nieuw Babylon	
4	new age	
HOOFDSTUK 14	EEN NIEUWE AARDE	69
1	visioen	
2	het hemelse Jeruzalem	
DEEL III DE GELOFSBELIJDENIS		
INLEIDING		72
HOOFDSTUK 1	DE VADER	73
1	de naam van God	
2	twijfel	
HOOFDSTUK 2	DE ZOON	76
1	Jezus	
2	Jozua	
HOOFDSTUK 3	DE MENSWORDING	77
1	Maria en Jozef	
2	het Kerstfeest	
HOOFDSTUK 4	LIJDEN EN STERVEN	80
1	de zonde	
2	het offer	
HOOFDSTUK 5	DOOD EN VERRIJZENIS	82
1	bij de doden	
2	de eerstgeborene	
HOOFDSTUK 6	HEMELVAART	83
1	veertig dagen	
2	aan zijn rechterhand	
HOOFDSTUK 7	HET OORDEEL	84
1	komst en wederkomst	
2	het oordeel	
3	bij de doden	
HOOFDSTUK 8	DE HEILIGE GEEST	88
1	Pinksteren	
2	vruchten van de Geest	
3	Drie-Eenheid	

HOOFDSTUK 9	DE KERK	blz 92
1	de kerk van Christus	
2	de gemeenschap van de heiligen	
HOOFDSTUK 10	VERGEVING	96
1	schuld	
2	vergeving	
HOOFDSTUK 11	HET LICHAAM	97
1	de profetie	
2	een nieuw lichaam	
HOOFDSTUK 12	EEUWIG LEVEN	100
1	vrede	
2	het rijk Gods	
DEEL IV DE KERK		
HOOFDSTUK 1	DE OPDRACHT VAN DE KERK	102
1	missie	
2	catechese	
3	diakonie	
HOOFDSTUK 2	HET BOEK VAN DE KERK	106
1	geloofsboek	
2	indeling van de Bijbel	
3	uitleg van de Bijbel	
HOOFDSTUK 3	DE LEER VAN DE KERK	111
1	openbaring	
2	dogma	
3	dwaling	
HOOFDSTUK 4	DE FEESTEN VAN DE KERK	117
1	de drie grote feesten van Israël	
2	de drie grote feesten van de kerk	
3	het kerkelijk jaar	
HOOFDSTUK 5	DE HEILIGEN VAN DE KERK	123
1	apart gezet	
2	heiligen in de hemel	
HOOFDSTUK 6	DE EENHEID VAN DE KERK	125
1	twee kerkscheuringen	
2	de reformatie	
3	verdere ontwikkeling	
HOOFDSTUK 7	DE ORGANISATIE vd KERK	131
1	de vroege kerk	
2	de huidige kerk	

HOOFDSTUK 8	HET HUIS VAN GOD	blz 132
1	de Joodse tempel	
2	het kerkinterieur	
3	een geestelijk huis	
DEEL V DE SACRAMENTEN		
HOOFDSTUK 1	HET DOOPSEL	137
1	wedergeboorte	
2	de wijze van dopen	
HOOFDSTUK 2	HET VORMSEL	140
1	geschiedenis	
2	de heilige Geest	
HOOFDSTUK 3	DE EUCHARISTIE	142
1	vervulling van de Schrift	
2	offerande en offer	
3	het eucharistisch gebed	
HOOFDSTUK 4	HET HUWELIJK	143
1	bruid en bruidegom	
2	echtscheiding	
HOOFDSTUK 5	DE WIJDINGEN	148
1	het ontstaan van de ambten	
2	ambtswijding	
HOOFDSTUK 6	BOETE EN VERZOENING	150
1	verzoening	
2	de biecht	
HOOFDSTUK 7	DE ZIEKENZALVING	152
DEEL VI HET GEBED		
HOOFDSTUK 1	ONZE VADER	153
1	onze Vader die in de hemel zijt, uw Naam worde geheiligd,	
2	uw Rijk kome,	
3	uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.	
4	Geef ons heden ons dagelijks brood	
5	en vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren	
6	En breng ons niet in beproeving, maar verlos ons van het kwade	
7	Want van U is het koninkrijk	
HOOFDSTUK 2	WEES GEGROET	159
1	wees gegroet Maria	
2	gij zijt de gezegende onder de vrouwen	
3	bid voor ons	

HOOFDSTUK 3	DE PSALMEN	blz 161
1	gebeden van Israël en de kerk	
2	Christus in de psalmen	
3	liturgisch gebruik	
4	beeldende taal	
HOOFDSTUK 4	PERSOONLIJK GEBED	167
1	de heiligen	
2	volharding	
3	vaste tijden	
4	meditatie en contemplatie	
5	bedevaart	
HOOFDSTUK 5	DE MYSTIEK	176
1	wat is mystiek	
2	misverstand	
3	de mystieke schrijvers	
DEEL VII DE LAATSTE DINGEN		
HOOFDSTUK 1	KOMST EN WEDERKOMST	181
1	de geschiedenis	
2	de voltooiing van de geschiedenis	
3	het laatste tijdperk	
4	het duizendjarig rijk	
HOOFDSTUK 2	HET EINDE	185
1	tekenen van de tijd	
2	de antichrist	
3	de grote verdrukking	
4	de laatste dag	
DEEL VIII HET HEMELSE FEEST		
1	de stad van God	190
2	de bruid van Christus	190
NOTEN BIJ <i>IK GELOOF</i>		192
REGISTER BIJ <i>IK GELOOF</i>		201
APPENDIX I VAL EN OPSTANDING		210
APPENDIX II VAN ADAM TOT ZUURDESEM		233
AFKORTING VAN BIJBELBOEKEN		279

DEEL I IN HET BEGIN

HOOFDSTUK 1 DE SCHEPPING

1 Adam en Eva (zie genesis 1-3)

In het begin schiep God de hemel en de aarde. (gen 1,1)

Dit is de eerste zin van de Bijbel, ook wel genoemd *de heilige Schrift*; want dit boek is anders dan alle andere boeken. Door God geroepen, hebben de auteurs gesproken door zijn Geest. Ieder die oprecht op zoek is naar God, naar de oorsprong van het bestaan en de zin van het leven; die zich niet laat afleiden door de misstanden waar de kerk alle eeuwen door mee te kampen heeft gehad; wie dus zonder vooroordeel de Bijbel openslaat, zal getroffen worden door de directheid en het gezag van deze woorden. Met recht worden zij *woorden van God* genoemd, gericht tot de mensen, die Hij liefheeft.

De sleutel tot het verstaan van de Bijbel is het geloof: *God is goed, al wat Hij doet is in liefde gedaan*. Geen enkele uitleg kan hiermee strijdig zijn. Het is beter een bijbeltekst even te laten rusten, dan aan dit geloof te tornen. God heeft de mens (Hebreeuws: *Adam*) goed geschapen. Als man en vrouw schiep Hij hen. In het begin leefden Adam en Eva in de *Hof van Eden* (het paradijs) in harmonie met hun Schepper en met elkaar, geschapen om voor eeuwig in Gods tegenwoordigheid te leven en zijn liefdevolle goedheid te ervaren.

Wie nu om zich heen kijkt ziet een andere wereld: overal onrecht, ruzie, oorlogen, onmenselijk lijden, ziekte en dood. Heeft God zijn schepping dan verlaten? Laat Hij de mensen aan hun lot over? Als Hij zich nog om de wereld bekommert, waarom staat Hij dan zoveel onschuldig lijden toe? Op deze vragen wil de Schrift het antwoord geven; en zoekende mensen de weg wijzen.

Elke bladzijde van dit *boek der boeken* bevestigt het geloof in een liefdevolle goede God, die als een vader en een moeder van de mensen houdt. Hij heeft zijn schepsels niet verlaten; maar de mensen hebben hun Schepper de rug toegekeerd om hun eigen weg te gaan. In het boek *genesis* (= ontstaan) wordt dit duidelijk gemaakt in het verhaal van Adam en Eva, die door de duivel worden overgehaald zich van God af te wenden, zijn gebod te overtreden en te eten van de *boom van kennis van goed en kwaad*⁵⁴. Zo verliest de eerste mens zijn onschuld; want goed is alles waarin mensen open en eerlijk voor Gods aangezicht handelen; en kwaad is alles waarin Hij wordt buitengesloten (gen 3,1-8).

Laat niemand zich laten afleiden door de vraag of deze dingen letterlijk zo gebeurd zijn. Wie het verhaal neemt zoals het er staat, op de manier waarop een kind een boek leest, zal in deze teksten het antwoord vinden op de vraag naar de oorsprong van de mens en de herkomst van het kwaad. (al dan niet letterlijk verstaan van de Bijbel: zie deel IV.2.3.)

Voor wie eenmaal van het kwaad heeft geproefd, is het heel moeilijk hier op eigen kracht van los te komen. De mensen hebben zichzelf in het middelpunt geplaatst en hun plaats in het paradijs verloren: de zonde heeft macht over hen. Nu gaat het verhaal verder, dat er in de Hof van Eden (vreugde) behalve de boom van kennis van goed en kwaad, ook *de boom van het leven* staat. God, in de Schrift ook *JAHWEH* genoemd, wat betekent *IK BEN*, sprak:

Nu de mens in de kennis van goed en kwaad als één van Ons is geworden, wil Ik voorkomen dat hij nog plukt van de boom van het leven⁵⁵: door daarvan te eten zou hij eeuwig blijven leven!
(gen 3,22)

Teneinde de mens tegen zichzelf te beschermen, plaatst God een engel met een vlammend zwaard bij de ingang van de hof, om de toegang te bewaken: de mens buiten het paradijs zal het geheim van het leven nooit op eigen kracht kunnen bereiken; en dat is maar goed ook. Hij laat Adam en Eva niet aan hun lot over, maar belooft hun de mogelijkheid tot terugkeer naar het paradijs, van alle kwaad verlost. Hiervoor is het nodig dat zij innerlijk op Hem gericht zijn, in het verlangen naar een goed en eerlijk leven. Daartoe is Jezus gekomen, met zijn oproep tot bekering.

Bekeer je, het koninkrijk van de hemel is nabij (Mt 3,2).

Misschien zullen sommigen nog vragen: "Als God de mensen zo liefheeft, waarom vergaf Hij hun dan niet die overtreding, zodat zij weer in de Hof van Eden konden leven?" Maar vergeving is niet voldoende: het kwaad heeft macht over hen gekregen; en zij zouden zeker in herhaling vervallen. Daarom stelt God aan Adam en Eva en hun nageslacht een nieuw begin in het vooruitzicht.

Het nageslacht van de vrouw zal de slang (de duivel) de kop vermorzelen. (gen 3,15)

Dit nageslacht is Christus. Heel het Oude Testament spreekt van de komst van deze Redder, die mensen van goede wil uit de macht van het kwaad zal bevrijden, die hun leven vernieuwt en hen bij God terugbrengt.

2 Kaïn en Abel (gen 4,1-16)

"Als God goed is, waarom staat Hij dan zulk verschrikkelijk lijden toe?" Deze begrijpelijke vraag is een hindernis voor het geloof, omdat hiermee Gods goedheid in twijfel wordt getrokken. Alle eeuwen door hebben mensen hiermee geworsteld; en zij vonden het antwoord in de Bijbel. De Schrift leert dat JAHWEH Adam en Eva buiten het paradijs niet aan hun lot overlaat, maar hen in liefdevolle zorg met dierenhuiden bekleedt. Als een God die bekommerd is om zijn mensen, beschermt Hij hen tegen de ruwheid van het bestaan waarin zij terecht zijn gekomen (gen 3,21).

Ik ben de Heilige, die hoog verheven woont en in elk verslagen en nederig gemoed, om de gebroken geest weer op te heffen en het verslagen hart nieuw leven te schenken. (Jes 57,15)

God spreekt tot de mensen in hun geweten en waarschuwt hen als zij willen toegeven aan het kwaad; maar zonder dwang: de vrijheid die Hij hun geschonken heeft is Hem heilig. Als zij blijven weigeren naar zijn stem te luisteren - zoals Kaïn Gods stem niet wilde horen voordat hij zijn broer Abel doodde - dan moet Hij hen laten begaan. Toch gaat de dader niet vrijuit; en is Abel uiteindelijk - in het laatste oordeel - beter af dan Kaïn.

"Mijn God, ik houd van U. U hebt geen offer nodig; maar zie mijn verlangen naar U: om met U te leven, verlost van alles wat niet deugt. Help mij hierbij, het gaat mijn macht te boven!" Zo bidt Abel bij het lam dat hij offert. Hij vergeet alles om zich heen, als God hem innerlijk nabij komt om hem te sterken; en uitzicht te bieden op een leven voor zijn aangezicht. Christenen herkennen in het lam¹ een voorafbeelding van Christus, die zichzelf ten offer zal stellen om mensen van goede wil bij God terug te brengen.

Kaïn ziet hoe Abel geheel opgaat in het gebed; maar neemt geen voorbeeld aan zijn broer. Hij wordt jaloers, en denkt: "God luistert wel naar hem en niet naar mij!" Het gevolg is een misdaad, die sedertdien op talloze wijzen is herhaald. Zo gaat het in een wereld zonder God. Voor mensen in de verdrukking, voor slachtoffers van onrecht en armoede, is er vaak geen gerechtigheid. Worden zij echter gedragen door het geloof in een goede God, dan zijn zij niet zonder hoop. Al kunnen zij zich nu niet verweren: bij Hem is een rechtvaardig oordeel. Zelfs in de dood hoeven zij geen angst te hebben, want Hij kent hen en Hij zal hen bij zich nemen. De psalmdichter, die worstelt met de vraag waarom God toestaat dat het kwaadwilligen voor de wind gaat, komt tot dit antwoord:

*Ik kon het niet begrijpen, tot ik Gods heiligdom binnenging;
en Hij mij deed zien hoe hun einde is. (ps 73,16v)*

Hoewel hij onschuldig was, heeft God Abel niet behoed voor de dood. Had Hij dan Kaïns hand moeten vasthouden, toen deze zijn broer wilde neerslaan? Dan was Kaïn een marionet geweest in Gods hand. Gelovigen zullen liever de plaats van Abel innemen, want God neemt hem bij zich; maar Kaïn zou na zijn misdaad geen rust meer kennen. Toch bekommert God zich ook om hem. Toen hij tot bezinning kwam, en als een rusteloze zwerver riep tot God, beloofde de Heer hem te blijven beschermen. Hoeveel te meer zal Hij dan zijn kinderen nabij zijn, die in uitzichtloze moeite en zorg tot Hem bidden? (gen 4,13vv)

God houdt hen staande, die temidden van alle moeite en zorg op Hem vertrouwen. Hij doet hun iets van het nieuwe leven ervaren, dat eens volledig hun deel zal worden. Dit is de belofte die de apostelen aan de kerk voorhouden. Paulus wekt hen op niet te veel gebukt te gaan onder de kwelling van dit ogenblik:

Wij houden het oog niet op het zichtbare maar op het onzichtbare gericht: wat wij zien gaat voorbij, de onzichtbare dingen duren eeuwig. (2Kor 4,18)

3 de verstoorde schepping

Ook natuurrampen, die niet tot menselijk handelen kunnen worden herleid, worden aangevoerd als een bezwaar tegen het geloof in een goede God, die dit toestaat. Het zou niet goed zijn al die rampen te zien als een straf of een vergelding van godswege. Wel is het zo dat nood leert bidden; en dat velen zonder de moeite van dit leven de goede God niet zouden gaan zoeken.

Wij weten, dat de hele natuur kreunt en barensweeën lijdt, altijd door. En niet alleen zij, ook wij zuchten over ons eigen lot, zolang wij nog wachten op de verlossing van ons lichaam. (Rom 8,22-23)

Deze huidige wereld met ál wat daarop is gaat voorbij. Christenen behoren niet teveel te hechten aan vergankelijke dingen; en zelfs niet aan hun eigen bestaan hier. Veel gelovigen hebben tijdens de uitbarsting van besmettelijke ziektes als pest en lepra het risico genomen - en vaak hun leven gegeven - om de zieken te verzorgen. Hun liefde ging uit naar mensen in nood, in vertrouwen op God, die zijn kinderen door de dood heen tot zich neemt.

De dood is verslonden, de zege is behaald. Dood, waar is je overwinning? (1Kor 15,54)

Het geloof doet de angst voor de dood overwinnen; en ontnemt aan rampen iets van hun dreiging. Christenen zien de betrekkelijkheid van het bestaande in. Niet dat zij op alle vragen een sluitend antwoord hebben; maar zij twijfelen niet aan een liefdevolle God, die wil dat de mensen tot Hem komen om geluk te vinden.

4 engelen

In het begin schiep God de hemel en de aarde: engelen en mensen. Het scheppingsverhaal gaat verder met de mens, over engelen wordt verder weinig vernomen. Wel verschijnt 'de gevallen engel' Satan aan Eva, om haar te verleiden zich evenals hij heeft gedaan van God af te wenden. Als de eerste mensen hun plaats in het paradijs niet kunnen behouden, laat God de toegang hiertoe door twee engelen bewaken. In de Schrift verschijnen de engelen op allerlei plaatsen als Gods boden. Aan Maria verschijnt de *aartsengel* Gabriël (Lc 1,26). Ook de aartsengelen Michaël (b.v. in openb 12,7) en Rafaël (in het deuterocanonieke boek Tobit) worden genoemd. Paulus noemt behalve de aartsengelen nog andere 'standen' in de hiërarchie van engelen. Op de dag van het oordeel zal Jezus verschijnen met al zijn engelen bij zich (Mt 25,31). De katholieke kerk leert dat ieder mens zijn of haar eigen beschermengel heeft. Het is goed je dit te realiseren en naar die engel te luisteren, die de mensen van onberaden stappen wil weerhouden

* * *

HOOFDSTUK 2 LEVEN ZONDER GOD

1 openbaring

Wij leven in een wereld van elk-voor-zich. De rijken beschouwen de schepping als hun eigendom en de armen vinden nauwelijks eten en onderdak. De natuur wordt gezien als een bezit, dat zoveel mogelijk op moet leveren. Het milieu is onherstelbaar aangetast, schoon water wordt een luxe en in de steden is de lucht schrikbarend vervuild.

In deze wereld buiten het paradijs, waarin mensen zichzelf vooropstellen en de stem van God niet willen horen, geldt het recht van de sterkste. Wie een scherpe tong heeft wint; en wie over een machtig leger beschikt krijgt z'n zin. Alle tijden door en vanuit alle hoeken van de wereld zijn er berichten over oorlog en opstand, over vetes en geweld. En altijd zijn de armen de slachtoffers. Gelukkig zijn er overal ook mensen van goede wil, die met bewonderenswaardige volharding strijd leveren tegen het onrecht aan de armen en tegen de verwoesting van de natuur. Voortdurend spreekt God de mensen aan in hun geweten.

Het is hun niet onbekend wat het betekent goed en eerlijk te leven. Daar komt bij, dat in heel de natuur de macht van de Schepper zichtbaar is. Hoe is de mens toch zo blind om Hem niet te erkennen?

*Als ik naar de hemel kijk, het werk van uw handen, de maan
en de sterren, die U hebt gemaakt, wat is dan de mens, dat
U naar hem omziet? (ps 8,4-5)*

God laat de mensen niet alleen. Ook al keren zij Hem de rug toe, ook al ontkennen zij openlijk zijn bestaan en achten zij zich heer en meester in deze wereld: Hij blijft hun trouw. Het schepsel verheft zich boven zijn Schepper, vergankelijke mensen verwerpen Hem die eeuwig is (ex 3,14), en zijn geboden van naastenliefde en trouw worden met de voeten getreden; maar de Schepper blijft in eindeloos geduld tot zijn mensen spreken, opdat zij zich bekeren en het leven vinden. Trok Hij zijn hand terug, dan vergingen zij op hetzelfde moment tot het stof waaruit zij gemaakt zijn. Maar Hij blijft hun leven onderhouden; en verdraagt de kwaadwilligen tot de vastgestelde tijd. Misschien komen zij, zoals Kaïn, tot inkeer; en hervinden zij het geloof van de rechtvaardige Abel.

Van nature zijn mensen gelovig. “Kunt u bewijzen dat God bestaat?” vroeg een kind op school, toen de pastor in de klas kwam. Deze ging naar buiten en kwam terug met een paardenbloem. “Kijk, dit heeft God gemaakt: dat kunnen de mensen niet.” De kinderen konden dit spontaan beamen; maar veel volwassenen willen het niet zien: dat zou hun bestaan teveel aantasten. Zij hechten liever geloof aan theorieën over een louter *toevallig* ontstaan van de wereld en van het leven, dan hun Schepper de eer te geven die Hem toekomt; en Hem in hun daden zichtbaar te maken.

Christenen verwonderen zich over deze blindheid voor het wonder van de natuur. Guido Gezelle laat het schrijvertje, dat over het wateroppervlak krinkelt, uitroepen:

*Wij schrijven, en kun je de les nog niet lezen,
en ben je zo bot?*

*Wij schrijven, herschrijven en schrijven toch
de Naam van de heilige God?*

2 het land van de belofte

Gezegend de mens die tot inkeer komt en God gaat zoeken. Dit gaat niet zonder strijd, want ondeugden zijn taai; en de omgeving zal soms weinig begrip tonen. Wie echter overtuigd is van zijn liefde en z'n fouten belijdt, ontmoet Hem, die als een vader en een moeder zijn kinderen tot zich trekt en terzijde staat. Zoals Hij eens Israël op weg naar het beloofde

land voorging door de woestijn: zo geleidt Hij allen die voorttrekken door de woestijn van dit leven, verlangend naar zijn Rijk. De geschiedenis van de uittocht (exodus) van het volk Israël uit Egypte en hun binnenkomst in het beloofde land houdt dus een belofte in voor alle gelovigen, wereldwijd. Want ook de gelovigen van het oude Israël bleven na hun aankomst in Kanaän uitzien naar de vervulling van het verbond, dat God met hen gesloten had.

*Hun verlangen ging uit naar een beter vaderland, het hemelse.
Daarom schaamt God zich niet hun God genoemd te worden,
want Hij heeft voor hen een stad gebouwd. (Heb 11,16)*

Deze stad is het *hemelse Jeruzalem* dat de evangelist Johannes uit de hemel zag neerdalen; en waar God als in het begin met de mensen verkeert (openb 21,2). Vanaf hun vertrek uit het paradijs is zijn handelen erop gericht geweest, dat de mensen tot inkeer zouden komen en naar Hem zouden gaan luisteren. Hij plaatst Adam en Eva buiten het paradijs; en Hij houdt hun voor dat de aarde door hun toedoen *doornen en distels* zal voortbrengen (gen 3,17-19): moeite en zorg en zware arbeid zullen hun deel worden.

Zolang de vervulling van de belofte op zich laat wachten, leven christenen in geloof en niet in aanschouwen. De moeite en het lijden van het dagelijks leven zal hen steeds opnieuw tot inkeer brengen. Dit is niet - zoals sommigen denken - bedoeld als vergelding voor hun ongehoorzaamheid. God legt hun deze last in liefde op, omdat zij anders van Hem af zouden dwalen. Hij is niet onbereikbaar. Wie bereid is los te laten wat van Hem gescheiden houdt, zal Hem ontmoeten; en innerlijk de goedheid aanschouwen die Jezus als mens met de mensen aan de wereld heft geopenbaard. Alle christenen delen in de roeping deze goedheid zichtbaar te maken.

* * *

HOOFDSTUK 3

GODS OORDEEL

1 Noach (zie gen 6 + 7)

De wereld kan niet altijd zo doorgaan zoals nu. God wacht nog af, omdat Hij wil dat alle mensen behouden worden. Hij kan hen echter niet dwingen. Voor wie zich willens en wetens van Hem blijven afwenden, is uiteindelijk geen redding mogelijk.

Als het kwaad in de wereld overal om zich heen gegrepen heeft; als ieder zijn eigen weg gaat en er bijna geen kennis meer is van de enige God, dan spreekt Hij tot zijn dienaar Noach. Deze moet de wereld waarschuwen voor de komende vloed; en een ark bouwen tot redding van wie naar hem luisteren. De mensen keken gek op van die boot op het droge. Zij lachten Noach uit en weigerden in te gaan op zijn oproep tot bekering: totdat de vloed kwam en Noach met zijn gezin in de ark ging. Toen was het te laat en verging de toenmalige wereld door het water.

Is dit niet in strijd met Gods barmhartigheid? Nee. Onbarmhartig zou het zijn als Hij de verschrikking in deze wereld eindeloos zou laten voortbestaan, zonder hoop op uitkomst voor mensen van goede wil. In liefde voor allen stelt Hij het oordeel uit, omdat Hij wil dat allen tot Hem komen (1Tim 2,4).

2 het laatste oordeel

De *zondvloed* is een voorafbeelding van het komende oordeel. De kerk wordt wel voorgesteld als een *ark*, waarin de mensen door het geloof behouden worden. Voor hen die zich op Noachs prediking niet wilden bekeren, komt er een nieuwe, grote Dag, als God ieder die ooit geleefd heeft zal oordelen door het geloof in Jezus Christus. Wie hem liefheeft zal behouden worden; maar wie zich van hem afwendt, keert de goedheid van God de rug toe en veroordeelt hiermee zichzelf. Wat kan Hij nog méér doen, zonder de mens zijn vrijheid te ontnemen?

De Vader heeft het oordeel in handen gelegd van zijn Zoon Jezus, nederig en zachtmoedig. Wat kan deze méér doen dan zichzelf ten einde toe te geven? Hij is de koning waar zijn volk naar uitzielt: zijn volk: niet alleen Israël, maar alle mensen van goede wil, wereldwijd, die hem lief zullen hebben als zij hem leren kennen. Wie echter aan hem voorbijgaan, verblind door eigenliefde, wie de oren sluiten voor zijn woorden, zijn waarschuwing voor een komend oordeel in de wind slaan en zo de rug toekeren aan de levende God, scheiden zich af van de uitverkorenen, voor wie Jezus, *de deur van de schapen* de toegang tot het hemelse Rijk heeft ontsloten.

Wie in hem gelooft, wordt niet geoordeeld, maar wie niet gelooft, is al veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in de naam van de eniggeboren Zoon van God. (Joh 3,18)

* * *

HOOFDSTUK 4 GODS BELOFTE

1 de belofte aan Adam en Eva

Na de ellende van de Tweede Wereldoorlog leefde alom de hoop op blijvende vrede en een betere wereld. “Dat nooit meer”, zeiden de mensen tot elkaar, denkend aan de tientallen miljoenen oorlogsslachtoffers, aan de holocaust, de honger en de grootschalige vernietiging. Door de dreiging van de communistische wereld en de angst voor een kernoorlog is die hoop vrij snel vervlogen.

In de jaren zestig van de vorige eeuw echter, toen autoritaire vormen van gezag plaats moesten maken voor een meer democratisch bestuur, herleefde de verwachting: nu zou echt alles anders worden! De mens zou een nieuwe wereld creëren, waarin ieder in vrijheid zichzelf zou kunnen ontplooiën. In Noord Amerika en Europa is dit intensief beleefd en beleden. Van dat optimisme is in de 21ste eeuw weinig meer te merken. Het geloof in de maakbare samenleving is goeddeels verdwenen; maar het geloof in God kwam niet terug. Op zondagmorgen zijn de straten leeg; en vele kerkgebouwen zijn gesloten.

In onze samenleving is het geloof een schaars goed geworden. De moderne mens is het zicht op het eeuwige leven kwijt; en neemt de belofte van het komende Rijk van God niet serieus. In deze wereld moet onze jeugd opgroeien. Als de grootouders sterven wordt de kleinkinderen nog vaak verteld: “Opa en oma zijn in de hemel”; maar over die hemel wordt verder niet gesproken. De kerk is naar de zijlijn geschoven. We noemen dit proces *secularisatie*.

Toch heeft God vanaf het begin de terugkeer naar het paradijs beloofd. Als Adam en Eva aan de slang gehoor hebben gegeven, als de zelfzucht bezit van hen neemt, als zij door de kennis van het kwaad hun onschuld hebben verloren en niet meer in het paradijs met God kunnen verkeren, dan belooft Hij hun de overwinning op het kwaad door een *nakomeling*, die Satan *de kop zal vermorzelen* (gen 3,15). De kerkvaders zien in deze belofte een eerste aankondiging van de geboorte van Jezus, wiens naam betekent: *God redt*. De mens is niet in staat zichzelf te verheffen. Daar is hulp bij nodig, Gods hulp; of - met een bijbels woord - *genade*.

2 de belofte aan Noach

Toen de zondvloed voorbij was en Noach met zijn familie de ark had verlaten, bouwde hij een altaar en bracht een brandoffer aan God. Toen gaf God het teken van de regenboog; en Hij sprak:

Als de boog in de wolken zichtbaar wordt, denk ik aan mijn verbond met alle levende wezens. (gen 9,15)

De *kerkvaders* (schrijvers uit de eerste eeuwen van de kerk) zien in de regenboog een troostrijk teken, dat Gods liefdevolle zorg voor onze wereld in herinnering moet brengen, totdat de grote Dag van het oordeel gekomen zal zijn.

3 de belofte aan Abraham, Isaäk, en Jakob

Abraham wordt de *vader van alle gelovigen* genoemd. In zijn dagen was er in de wereld geen kennis van de Schepper meer over. De mensen hadden vele goden, om in de onzekerheid van dit bestaan houvast te hebben. Ik stel me voor dat Abraham er geen vrede mee had. Zou God er zo afschrikwekkend uitzien als die godenbeelden? Het liet hem geen rust. Zou de Schepper niet goed zijn, zou Hij geen zorg hebben voor zijn mensen, het werk van zijn handen? Toen gebeurde het, dat hij Gods stem hoorde: zó liefdevol en goed, dat hij geen ogenblik twijfelde om er gehoor aan te geven, hoe ingrijpend dit zijn leven ook zou veranderen.

Verlaat je familie; en ga op weg naar het land dat Ik je wijzen zal. (gen 12,1-3)

Abraham gehoorzaamde God, en zijn vrouw Sara ook. Zij gingen op reis naar wat *het beloofde land* genoemd wordt; maar waarvan zij nooit een meter in bezit kregen; want zij zochten een beter, een hemels vaderland. Ook hun zoon Isaäk en zijn vrouw Rebekka bleven hier met hun vee rondzwerven. Hun kleinzoon Jakob moest zelfs - door hongersnood gedwongen - met zijn gezin naar Egypte uitwijken, waar hun talrijke nakomelingen honderden jaren als een volk van slaven hebben geleefd. JAHWEH herhaalde echter de belofte aan Isaäk; en ook aan Jakob, wiens naam Hij veranderde in Israël (gen 32,23vv). Deze is de stamvader geworden van het volk, dat 400 jaar later door Mozes uit Egypte is weggeleid, door de Rode Zee heen, op weg naar het beloofde land.

Deze redding uit het land van onderdrukking wordt door Israël herdacht op het feest van Pesach (doortocht). De kerk ziet hierin een voorafbeelding van Pasen, het feest van opstanding en nieuw leven; en van het doopsel, waardoor de dopelingen hier deel aan krijgen. In deze nacht is Jezus Christus - door de dood heen - het koninkrijk van de hemel binnengegaan. Vanouds worden in de paasnacht de nieuwe leden door het

sacrament van de doop in de kerk opgenomen. Woorden zullen altijd tekortschieten om aan dit mysterie recht te doen. Daarvoor is de Geest van Christus nodig, die het verstand verlicht; en het verlangen wekt met hem op weg te gaan naar het hemelse vrederijk.

4 de belofte aan David

Ongeveer 500 jaar na de uittocht uit Egypte bereikte Israël zijn grootste bloei onder Salomo, de zoon van David. De belofte van een Zoon, die JAHWEH aan David deed, gold echter niet Salomo - hetgeen vrede betekent - maar een telg uit zijn nageslacht, over wie alle profeten gesproken hebben. Salomo zal aan het einde van zijn leven afvallig worden; en - door buitenlandse vrouwen misleid - aan andere goden offeren (1 kon 11). Maar over deze komende *vredevorst* (Jes 9,5), die als Zoon van David in zijn nageslacht geboren zal worden, spreekt de profeet Natan tot David:

Uw troon staat vast voor eeuwig. (2Sam 7,16)

* * *

HOOFDSTUK 5 GODS PLAN

1 de Joodse wet

God heeft Abraham geroepen als vader van alle gelovigen. Zijn kleinzoon Jakob is de stamvader van de twaalf stammen van Israël, die tijdens de tocht door de woestijn door de handen van Mozes de *tien geboden* hebben ontvangen, op twee stenen platen gegrift. In de eerste vijf boeken van de Bijbel (de z.g. *wet van Mozes*) zijn hieraan tal van voorschriften en bepalingen toegevoegd. Samen vormen zij het wetboek van Israël. IJveraars, die de wet in alle details probeerden te onderhouden, vroegen zich soms af, waartoe al die voorschriften dienden. Een Joodse schriftgeleerde kwam bij Jezus met de vraag: "Wat is nu eigenlijk het allerbelangrijkste uit de wet?" Jezus antwoordde:

Je moet God met hart en ziel en heel je verstand liefhebben. Dit is het eerste en voornaamste gebod. Het tweede, hieraan gelijkwaardig, is: Je moet je naaste liefhebben als jezelf. Aan deze twee geboden hangt geheel de wet en de profeten. (Mt 22,37-40)

Wie durft er te beweren nooit tegen dit gebod te zondigen? De Farizeeën dachten hun Schepper echter op een andere wijze te kunnen behagen. De gedachte aan God als een Vader, die je kunt liefhebben, was hun vreemd. Zij achtten Hem te hoog en verheven om te kunnen kennen; en zagen kritiekloze gehoorzaamheid als de weg om met Hem te leven.

Zij hadden de pretentie alle regels en regeltjes uit de Bijbel precies na te komen; maar iedereen kon zien dat zij zich hierop lieten voorstaan; en zichzelf aldus méér beminden dan God en hun medemensen. Zij hadden het grote gebod verruild voor hun eigen doeleinden.

Allen die het geloof van Abraham delen, belijden hun onmacht de wet van God te vervullen. Zij kennen wel het verlangen daadwerkelijk met Hem te leven en het gebod van de liefde voor God en de naaste te onderhouden. Zij beseffen wat dit voor consequenties heeft voor hun eigen leven; maar zij kunnen die weg niet zonder zijn hulp begaan. De profeten van Israël spraken dit verlangen uit; en voorspelden de komst van de *Messias*, die voor zijn volk de eis van de wet zou vervullen:

Dan zal de steppe bloeien; want zij zullen Gods heerlijkheid zien.
(Jes 35,3)

Vooraf ook in de psalmen wordt op talloze plaatsen duidelijk gesproken over een komende *gezalftde*: een *messias* (Hebreeuws) of *christus* (Grieks). In het Nieuwe Testament, met de vier evangeliën van Jezus Christus en de brieven aan de kerken, wordt veelvuldig naar het psalmboek verwezen.

2 Israël²

De belofte aan Abraham geldt voor alle mensen, overal ter wereld, die zijn geloof delen. Wie Gods liefde en goedheid erkent, en Hem vraagt, wordt door Hem bij de hand genomen; en geleid naar het land van belofte: niet naar een plaats van aarde, zeeën en stromen, maar naar het hemelse vaderland, het verloren paradijs. In dit plan speelt Israël een zeer bijzondere rol. Aan dit volk heeft God zijn wet doen kennen, die het een unieke plaats onder de volkeren gaf. In zijn brief aan de eerste christenen van Galatië (in het huidige Turkije) wordt deze Joodse wet een *schoolmeester* genoemd. Deze wet moet mensen tot het inzicht brengen dat niemand voor God volmaakt is en zijn wet zonder falen kan vervullen. Hun rechtvaardigheid ligt hierin, dat zij in God geloven, zijn goedheid erkennen en oprecht verlangen naar zijn wet te leven. (Gal 3,24)

Israël was uitverkoren: niet alleen om Gods wet te ontvangen, maar om de *vervulling* van de wet voor te bereiden; om hem te ontvangen naar wie de wet vooruitwijst: Jezus, die als enige mens deze wet kon volbrengen. Abraham en Sara, Mozes en alle profeten van Israël: zij hebben reikhalzend uitgezien naar het mysterie van de menswording van God, dat in hun midden zou geschieden.

Met de komst van de Messias⁹ Jezus begint de nieuwe jaartelling: het laatste tijdperk van de geschiedenis van de mensheid is aangebroken. Met zijn geboorte begint tevens het oordeel over de wereld. Het uur der waarheid vangt aan bij Israël. Het voorwerp van hun aanbidding, op wie heel de tempeldienst met alle ritueel en gebeden was gericht, heeft zich in Jezus op uitzonderlijke wijze geopenbaard³. Door hem komt aan het licht wat die gebeden en die liturgie voor waarde hebben: dat zij méér zijn dan lippendienst en uiterlijk vertoon. In Jezus is de eeuwige goedheid van de Vader zichtbaar in een mens van vlees en bloed. Daarom wordt hij het *Woord van God*⁴ genoemd. De Vader heeft geen ander.

Ik ben de weg en de waarheid en het leven. Niemand komt tot de Vader tenzij door mij. (Joh 14,6)

Wie hem liefhadden, aanbaden God in geest en in waarheid; wie hem verwierpen, hadden niet God maar de godsdienst lief. Wie hem volgen zijn op weg naar het koninkrijk van God; maar wie hem de rug toekeren willen God niet kennen. Hoe kunnen zij de hemel binnengaan, als zij de hemelse koning verwerpen?

* * *

HOOFDSTUK 6 GODS GEBODEN (ex 20,1-17)

1 eerste gebod

Israël was het enige volk waar JAHWEH, de Schepper van hemel en aarde, werd aanbeden. Geen ander volk had zo'n volmaakte wet als zij. Op de Sinaï, gelegen in de woestijn tussen Egypte en Kanaän (het huidige Israël) heeft Mozes na veertig dagen van afzondering de wet van God ontvangen, terwijl het volk beneden toekeek en de berg in rook gehuld zag. Het bazuingeschal klonk luider en luider. Mozes sprak en God antwoordde hem; want JAHWEH was neergedaald op de Sinaï.

De tien geboden worden hieronder enigszins verkort weergegeven. De nummering is uit de rooms-katholieke traditie. De protestantse kerken hebben het eerste gebod als twee geboden verstaan; en de laatste twee als één, waar ook wat voor te zeggen is.

Er is maar één God. Je zult geen afgodsbeelden maken, om die te aanbidden. (ex 20,1-6)

De moderne mens brandt geen wierook voor afgodsbeelden. Toch nemen tal van zaken zo'n belangrijke plaats in, dat de vergelijking met afgoden zich opdringt.

Eén van deze afgoden is de auto, hét symbool van welstand en vermeende vrijheid. Vervuiling, geluidshinder, ongelukken, verwoesting van de natuur en talloze ander concessies worden met algemeen maatschappelijk goedvinden aan deze moderne afgod geofferd. Verder zijn er de televisie en de computer; en tot voor kort ook het geloof in een alsmar doorgaande economische groei en in een ongebreidelde vrijheid.

Ernstiger nog dan buigen voor de afgoden van de materialistische samenleving, is het voetstuk waarop de mens zichzelf plaatst; en zich tot heer van de schepping verklaart. Satan, die de eerste mensen heeft voorgelaten dat zij aan God gelijk zouden worden door van de boom der kennis te eten, ziet zijn opzet slagen: de moderne mens ziet Gods schepping als zijn eigen bezit; en werpt de gedachte ver van zich af, dat hij eens rekenschap van zijn handelen zal moeten afleggen. (gen 2,15vv)

2 tweede gebod

Je mag de naam van JAHWEH, je God, niet lichtvaardig gebruiken. (ex 20,7)

Mozes, die als jonge man heeft moeten vluchten uit Egypte, hoort in de woestijn de stem van God, die tot hem spreekt uit een vuur. Hier ontvangt hij zijn opdracht het onderdrukte volk Israël uit Egypte te leiden; en hier openbaart God zijn naam: JAHWEH, *IK BEN*. (ex 2+3) Voor Israël is de Godsnaam zó heilig, dat deze niet mag worden uitgesproken. In plaats van JAHWEH⁵ zeggen ze *Heer*. De meeste bijbelvertalingen geven daarom Heer (of ter onderscheid van een gewone heer): HEER in plaats van JAHWEH.

Deze eerbied wordt tot diep ontzag, als christenen Gods goedheid gaan ervaren, die in Jezus ten volle aan de wereld is geopenbaard; en waarvan zij beamen: hier kan begin noch einde aan zijn! Daarom is zijn naam niet - zoals soms wordt gehoord - *Ik zal er zijn*, en evenmin: *Ik zal er zijn voor jou*. God is er inderdaad voor de mensen; maar zijn naam drukt zijn eeuwig wezen uit: *IK BEN*. Vóór de tijd er was *IK BEN*; en tot in eeuwigheid *BEN IK* dezelfde.

Ontzag voor God is het begin van wijsheid(spr 1,7); en behoedt christenen voor onbedachtzaam spreken en handelen. Zij zijn immers geroepen Hem in de wereld zichtbaar te maken. Als hun gedrag aanstoot geeft, brengen zij het geloof in diskrediet. Pasbekeerden lopen dit risico, als zij in hun ijver ál teveel over hem spreken. Bij sektarische groepen wordt dit zelfs aangemoedigd, terwijl zij toch beter zouden kunnen zwijgen, zolang hun geloof niet volwassen is. De leden van de kerk, als de verschillende leden van hetzelfde lichaam, hebben elk hun eigen roeping.

De verkondiging van het evangelie is voorbehouden aan de *apostelen*. (1Kor 12,28)

3 derde gebod

De sabbat voor JAHWEH, je God, moet heilig voor je zijn.

Dan mag je geen arbeid verrichten. (ex 20,8)

De Joodse rustdag valt op de laatste dag van de week. Zoals veel van wat geschreven staat in het Oude Testament, wijst ook deze sabbatsrust vooruit naar de vervulling hiervan door het evangelie.

Jozua, de opvolger van Mozes, had het volk wel het beloofde land binnengeleid, maar zij vonden hier nog niet de rust waar alle gelovigen naar uitzien. Als Jozua hen werkelijk in die rust had gebracht, zou God later niet meer over een andere dag gesproken hebben; en over de komst van een Redder.

Laten we ons inspannen tot zijn rust in te gaan. (Heb 4,11)

De kerk, die de komst van deze Redder in al haar bijeenkomsten gedenkt, heiligt de rustdag niet zoals Israël op zaterdag, maar op de eerste dag van de nieuwe week: de dag van Jezus' verrijzenis. De kerk viert dan het nieuwe onvergankelijke leven, waaraan haar leden deel hebben gekregen door het geloof in hem, die als eerste van zijn broeders en zusters de hemel is binnengegaan. Het is van levensbelang dat dit niet bij woorden blijft, maar zichtbaar wordt in het leven van ieder die dit geloof belijdt.

Wij moeten niet wegblijven van onze bijeenkomsten, zoals sommigen gewoon zijn.. Laten we elkaar moed inspreken, en dit te meer naar mate je de grote dag dichterbij ziet komen. (Heb 10,25)

De zondag is een dag van bezinning. De dagelijkse bezigheden worden onderbroken, om de aandacht te richten op wat 't belangrijkste is in het leven. Als de geest tot rust komt, spreekt God tot het hart van de mens; en groeit het besef van zijn aanwezigheid.

4 vierde gebod

Eer je vader en je moeder. (ex 20,12)

Dit gebod is niet alleen bedoeld voor de ouders, maar ook voor het welzijn van de kinderen: als vader en moeder in hun ogen op sommige punten tekortgeschoten zijn. God weet dat zij hun gebreken op hun beurt weer van hun ouders hebben overgenomen. Aan allen echter die hun toevlucht bij Hem zoeken, wil Hij zijn goedheid betonen; en het kwaad van hen wegnemen. Wie vader of moeder verwijten blijven maken, sluiten zichzelf voor deze genade af; want door hen heeft Hij hun het leven

geschonken. Wie hen - hoewel zij dit niet verdienen - blijft eren, zal Hij leren in zijn liefde te leven, zoals Hij het vanaf het begin heeft bedoeld.

5 vijfde gebod

Je zult niet doden. (ex 20,13)

De gedachte een ander het leven te benemen doet je huiveren. Kan God dit ooit vergeven? Het evangelie van de misdadiger aan het kruis geeft hier antwoord op (Lc 23,vv). Voor allen die zich vol van berouw tot Hem keren, is Gods genade onbeperkt.

Laat niemand denken dit vijfde gebod nooit te overtreden. Wie kwaadspreekt of een ander opzettelijk negeert of doodswijgt, breekt hem of haar af; en is bezig een medemens te doden. God oordeelt niet alleen naar iemands daden; maar Hij ziet het hart aan en Hij kent ieders bedoeling (Mt 5,21-22). Daarom heeft Hij de geboden gegeven: opdat de mensen tot inzicht zullen komen, hun eigen bedoelingen doorzien, hun gebreken voor God gaan belijden en zijn hulp gaan vragen.

Voor mensen van goede wil is Gods wet een voorbereiding op een leven in zijn genade. De wet legt iemands fouten en tekorten bloot; en het menselijk onvermogen deze op eigen kracht te overwinnen.

6 zesde gebod

Je zult niet echtbreken. (ex 20,14)

Jezus noemt dit gebod in zijn *bergrede* (Mt 5-7); en geeft aan dat God méér vraagt dan naleving van de letter van de wet. God is geest. Wie Hem aanbidden, moeten Hem dienen in geest en in waarheid. Als iemand op het punt staat overspel te bedrijven, maar door een oorzaak van buitenaf van de daad wordt weerhouden, is zijn of haar zonde niet minder ernstig.

Wie naar een vrouw kijkt om haar te begeren, heeft in zijn hart al echtbreuk met haar gepleegd. (Mt 5,28)

Mannen zowel als vrouwen hebben dit gebod overtreden; en staan schuldig tegenover God en hun partners. Laat niemand dus beweren de wet van God te kunnen volbrengen, zoals de Farizeeën pretendeerden te doen. Jezus legt de zonde bloot, opdat mensen van goede wil hun fouten zullen inzien; en God om hulp gaan vragen.

In deze tijd met zijn losse seksuele moraal is het voor christenen zaak dit zesde gebod serieus te nemen. Hij ziet het verlangen naar een zuivere omgang met het andere geslacht; en Hij zal het gebed van zijn kinderen om hulp zeker verhoren.

7 zevende gebod

Je zult niet stelen. (ex 20,15)

Diefstal kent twee oorzaken: hebzucht en armoede. Wie honger heeft en zijn baas besteelt, is minder schuldig dan een baas die zijn personeel te laag beloont; of dan een grondbezitter die te veel pacht vraagt (Jak 5,4). Naar de letter van de wet staan die baas en die grondbezitter mischien in hun recht; maar voor God staan zij schuldig.

Wie uit hebzucht zich van alles toe-eigent, geeft zijn hart aan vergankelijke dingen; en is vervallen tot afgoderij (Kol 3,5). Gelukkig is de mens, die niet méér voor zichzelf neemt dan nodig is; en die geeft aan minder bedeeden. God heeft de aarde voor allen geschapen om er de vruchten van te genieten; en niet dat de één tekort komt en de ander in overvloed leeft. Hoe kan de liefde van God wonen in iemand die zich afsluit voor de nood van de armen?

Je zult je hand openen voor je medemens in nood. (deut 15,11)

Gods wet is anders dan de wetten van het land. Een fabriek die gif loost op een rivier overtreedt misschien niet de plaatselijke voorschriften, maar berooft wel veel mensen van schoon water; en brengt hun gezondheid in gevaar. Deze dingen brengen gelovige werknemers in gewetensnood: "Hoever mag ik hierin meegaan?" Op die vraag kan hier geen antwoord gegeven worden: het is een zaak tussen de mens en zijn God, die niet anders opgelost kan worden dan in gebed. Hij spreekt tot zijn kinderen in hun geweten. Zij zijn hierbij ten zeerste gediend bij goede pastorale hulp.

8 achtste gebod

Je zult geen onwaarheid spreken. (ex 20,16)

"Een leugentje om bestwil kan geen kwaad", zegt men. Gelovigen weten wel beter. Oneerlijkheid bederft het innerlijk, zoals een boer die gif strooit hiermee zijn akker verontreinigt. Het gaat ook hier weer om de geest van de wet. "Heb jij tien euro weggenomen?" vraagt een moeder haar zoon. De jongen ontkent, want het was een briefje van vijf. Toch overtreedt hij het gebod.

Oneerlijkheid verstoort het innerlijk leven, de verhouding tot anderen en tot God. Toch is niemand geheel vrij van onoprechtheid. Iedereen is geneigd zichzelf zo mooi mogelijk voor te doen, ook al is de werkelijkheid net even anders. Maar God ziet het hart aan.

U wilt waarheid in het verborgene; maak mij vrij van zonde, dat ik rein ben. (ps 51,8-9)

Zo bidden de heiligen. Hoe dichter ze bij God leven, des te meer ze zich van hun tekorten bewust worden. Ze vestigen hun hoop op Jezus, de enige mens van wie gezegd kan worden dat in hem in het geheel geen bedrog is. Hij maakt het onhaalbare mogelijk.

9 negende gebod

Je zult de vrouw van je naaste niet begeren. (ex 20,17)

Hoeveel verdriet doen mensen elkaar niet door de overtreding van dit gebod; en hoeveel verdriet doen zij hun Schepper hier niet mee! Hij heeft hen immers gemaakt om op Hem te gelijken en allen lief te hebben. Wie een vrouw of een man om haar of zijn uiterlijk begeert, wendt zich hiermee af van God.

Voor christenen is de schoonheid van een mens innerlijk. Opdat hun ogen niet worden vertroebeld door de begeerte, die afgaat op het uiterlijk, moet ieder zijn eigen vrouw of haar eigen man hebben, om hun liefde voor elkaar ook lichamelijk uit te drukken; en verder elke verkeerde gedachte meteen te verwerpen. Zo kunnen man en vrouw groeien in hun verbondenheid; en de roeping waarmaken in hun huwelijk de eenheid zichtbaar te maken tussen Christus en zijn kerk. (Ef 5,32)

10 tiende gebod

Je zult niets van je naaste begeren. (ex 20,17)

De één heeft een mooie vrouw of een knappe man en de ander is jaloers. De één heeft een mooi huis en de ander wil dat ook. De mensen kijken naar elkaars kleren, auto, inkomen; en ze willen het óók. Deze jalouzie is een bron van oneindig veel ongenoegen, spanning en verdeeldheid, die al op het schoolplein begint. Jaloezie maakt een einde aan vriendschappen, verdeelt hele families, verstoort de vrede in de gezinnen en bederft de sfeer op het werk. Het is de pest van de samenleving. Teneinde geen aanleiding tot jaloersheid te geven, zullen christenen liever eenvoudiger leven dan hun directe omgeving. Zo zullen zij vreedstichters zijn en *kinderen van God* genoemd worden (Mt 5,7).

* * *

HOOFDSTUK 7 GODS VOLK

1 Abraham en Sara

Abraham leefde met zijn vrouw Sara ongeveer vierduizend jaar geleden in Ur, in het huidige Irak. Het volk Israël bestond nog niet. Hij is de vader geworden van alle gelovigen: niet alleen van Israël, maar van Gods volk, wáár ook ter wereld. De ene God was in zijn dagen nog onbekend.

De mensen maakten hun eigen goden van steen en hout, goud en zilver. Abraham en Sara voelden niets voor die beangstigende maaksels van mensenhanden. Moest de mens hiervoor knielen om hulp? Maar was er dan wel een God? Was Hij goed? Zou Hij zich echt met de mensen bemoeien? Zo dacht Abraham. Tot hij zich op een avond, voor zijn tent gezeten, heel duidelijk bij zijn naam hoorde roepen: Abraham, Abraham! Toen was het, dat Abraham zijn opdracht vernam; en zijn roeping verstond zijn familie te verlaten en met Sara op weg te gaan naar het land dat God hun wijzen zou. (gen 12)

Abraham en Sara gehoorzaamden JAHWEH; en vertrokken met hun kuddes en personeel in westelijke richting, tot zij in Kanaän aankwamen. Jarenlang zwierven zij daar rond; maar zij konden nog geen voet van de grond het hunne noemen. Ook hadden zij geen kinderen, die het land hadden kunnen beërven.

In Kanaän verscheen God hun opnieuw; en beloofde het bejaarde echtpaar een zoon (gen 15,4). Sara was negentig en Abraham honderd jaar oud, toen Isaäk geboren werd (gen 21,5). Jakob, de zoon van Isaäk en Rebekka, kreeg van JAHWEH de naam Israël (gen 32,29). De 12 stammen van Israël dragen de namen van de 12 zonen van Jakob.

Dit volk kon het beloofde land pas in bezit nemen na een verblijf van 400 jaar in Egypte. Mozes leidde hen uit, door de Rode Zee heen en door de woestijn. Onder aanvoering van Jozua (dezelfde naam als Jezus) trok het volk van God door de Jordaan Kanaän binnen. (Joz 3). Nu konden zij op een vaste plaats hun heiligdom inrichten, om de enige God te aanbidden; en zijn wet te leren onderhouden.

In dit land wilde God zijn belofte aan Adam, Noach, Abraham, Isaäk en Jakob vervullen. Hier zou de Redder van de mensheid verschijnen, die door Mozes en de profeten was voorgezegd. Hier zou 1500 jaar later het nooit geheel te bevatten wonder plaatsvinden van de *menswording* van God.

Israël was uitverkoren het mysterie voor te bereiden van de Schepper, die zijn eeuwige goedheid zichtbaar wilde maken in een mens, in Jezus, ook genoemd Immanuël, dat is: *God-met-ons* (Mt 1,23). Allen die in Jezus geloven, die alles achterlaten en met hem op weg gaan, vormen samen Gods eigen volk, met Abraham als hun geestelijke vader. Zij zijn op weg naar het beloofde land, het hemelse koninkrijk, eeuwig leven (Heb 11,16).